



Aldring og helse

Nasjonalt senter

Fagskolen Aldring og helse

Høyere yrkesfaglig utdanning

STUDIEPLAN

Utviklingshemning, miljøarbeid og aldring

Innhold

1.0 Fagskoleutdanning i Utviklingshemning, miljøarbeid og aldring	4
1.1 Fagskoleutdanning.....	4
1.2 Nasjonalt senter for aldring og helse.....	5
1.3 Fagskolen Aldring og helse.....	5
1.4 Utviklingshemning og aldring	5
1.5 Styringsdokumenter	6
2.0 Mål og læringsutbytte	8
2.1 Læringsutbytte etter fullført utdanning.....	8
3.0 Opptakskrav.....	10
3.1 Realkompetansevurdering.....	10
4.0 Pedagogisk grunnsyn.....	10
5.0 Undervisnings- og arbeidsformer.....	11
5.1 Kontakt og oppfølging av studenter	11
5.2 Krav til teknologi og dataferdigheter	11
5.3 Læringsplattform	12
5.4 Samlinger for heldigitalt tilbud.....	12
5.5 Samlinger for nett- og samlingsbasert tilbud	12
5.5.1 Fysiske samlinger	12
5.5.2 Nettsamlinger	12
5.6 Praksis	12
5.7 Pensum.....	13
6.0 Vurdering.....	13
6.1 Mappevurdering.....	14
6.2 Vurdering av praksis	14
6.3 Eksamen.....	14
7.0 Vitnemål	15
8.0 Organisering, innhold og læringsutbytte	16
8.1 Studiets organisering.....	16
9.0 Emne 1: Etikk, samhandling og kommunikasjon.....	17
9.1 Læringsutbytte etter fullført emne 1.....	17
9.2 Sentrale tema i emne 1.....	18
10.0 Emne 2: Utviklingshemning og aldring.....	18
10.1 Læringsutbytte etter fullført emne 2.....	18
10.2 Sentrale tema i emne 2.....	19
11.0 Emne 3: Utviklingshemning og aldersrelaterte sykdommer	20
11.1 Læringsutbytte etter fullført emne 3.....	20

11.2 Sentrale tema i emne 3.....	21
12.0 Emne 4: Miljøbehandling for eldre med utviklingshemning	21
12.1 Læringsutbytte etter fullført emne 4.....	21
12.2 Sentrale tema i emne 4.....	22
13.0 Emne 5: Organisering, system og ledelse.....	23
13.1 Læringsutbytte etter fullført emne 5.....	23
13.2 Sentrale tema i emne 5.....	24
14.0 Emne 6: Fordypningsarbeid / Eksamen.....	24
14.1 Læringsutbytte etter fullført emne 6.....	24
15.0 Praksis - læringsutbytte	25

Revidert 14.08.2023

1.0 Fagskoleutdanning i Utviklingshemning, miljøarbeid og aldring

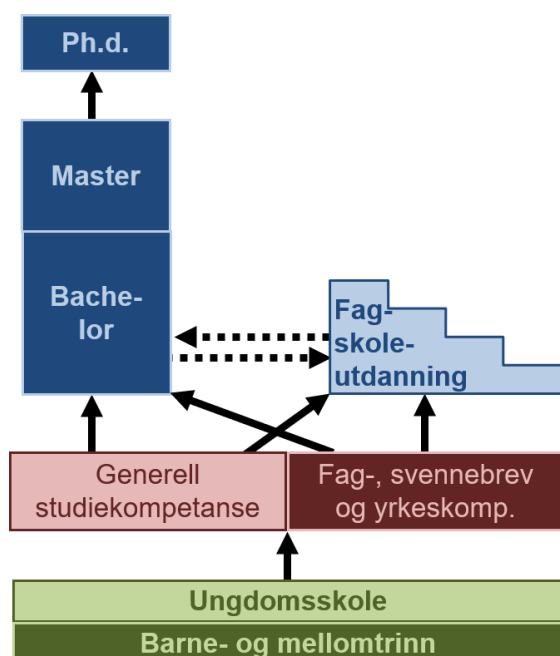
1.1 Fagskoleutdanning

Fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfag har som overordnet mål å utdanne reflekterte yrkesutøvere, med høy yrkesetisk kompetanse som tar initiativ til å planlegge, organisere og iverksette tiltak i samarbeid med tjenesteytere, brukere/pasienter og pårørende.

Fagskoleutdanningene skal sikre den enkeltes, samfunnets og arbeidslivets behov for ny kompetanse i tråd med nye oppgaver og utfordringer innen helse-, oppvekst- og sosialsektoren.

I det formelle skolesystemet plasseres fagskoleutdanningen på nivå over videregående skole og betegnes som høyere yrkesfaglig utdanning. Utdanningene som tilbys ved fagskoler legger sterk vekt på tette bånd til arbeidslivet, og kalles "arbeidslivets utdanning". Utdanningen skal være praktisk, yrkesrettet og forskningsbasert. Studentene er gjerne ansatte i en virksomhet der det er aktuelt og ønskelig med kompetanseheving og fordypning innen utviklingshemning og aldring. Å lære seg å kombinere teori med praksis gjennom å arbeide med virkelighetsnære utfordringer er sentralt.

Fagskoler reguleres av Lov om høyere yrkesfaglig utdanning og utdanningene akkrediteres av Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT).



Modell: Norske utdanningssystem, NOKUT 2022

1.2 Nasjonalt senter for aldring og helse

Aldring og helse er en nasjonalt senter som har mange oppgaver knyttet til kompetanseheving og forskning. Fag- og forskningsprosjekter foregår i nært samarbeid med fagpersoner og fagmiljøer i kommuner og ved sykehus. Aldring og helse startet fagskoleutdanning i demensomsorg og alderspsykiatri i 2008 og i 2013 ble tilbudet utvidet med fagskoleutdanning innen Utviklingshemning og aldring. Fagmiljøet ved Aldring og helse kommer studentene til gode.

1.3 Fagskolen Aldring og helse

Fagskolen Aldring og helse er et utdanningstilbud ved Nasjonalt senter for aldring og helse. Utdanningen er ettårig og gjennomføres på deltid over to år, og gir 60 studiepoeng og fagskolegrad. Den tilbys som nett- og samlingsbasert, og som et heldigitalt utdanningstilbud. Kvaliteten i utdanningen er godkjent i samsvar med nasjonale krav til fagskoleutdanning (NOKUT).

Med bakgrunn i Demensplan 2015 og Kompetanseløftets satsning, startet Aldring og helse fagskoletilbud i Demensomsorg og alderspsykiatri i 2008 og fra 2013 Utviklingshemning, miljøarbeid og aldring.

Siden oppstarten i 2008 er Tønsberg blitt brukt som samlingssted i det nasjonale tilbudet. Fra og med 2015 har studietilbud blitt etablert på andre studiesteder lokalt og regionalt.

1.4 Utviklingshemning og aldring

Personer med utviklingshemning lever lengre enn før, og mange blir gamle. Økt levealder, lavere barnedødelighet kombinert med store fødselskull etter krigen, gjør at vi i årene fremover vil få et raskt voksende antall eldre med utviklingshemning. Utviklingen er relativt ny og fører med seg mange utfordringer for helse- og omsorgstjenestene, for personene med utviklingshemning selv og deres familier. Mange med utviklingshemning opplever en aldringsprosess som forløper annerledes, byr på andre utfordringer og er en prosess som starter tidligere enn det vi normalt ser i befolkningen.

«Men det er ikke alltid du ser den aldringa, for den kjem snikande. Altså, det er så små teikn at du ser det ikke, du forstår det ikke (Eiane og Gjermestad, 2019).

Ansvarsreformen for mennesker med utviklingshemning, med hovedmålsettingene å bedre levekår, integrering og normalisering, ble gjennomført i 1991. Begrunnelsen for reformen var menneskeverd og likeverd, og at det ordinære hjelpeapparatet i kommunene skulle gi individuelt tilpassede tjenester. Evalueringer av tjenestene etter reformen peker på at ett av de største hindrene for å realisere målsettingene, er mangel på spesifikk kompetanse om utviklingshemning. Evalueringene viser at denne mangel gjelder de fleste deler av tjenestefeltet.

Dette ble bekreftet i rapporten «Det gjelder livet» som ble lansert etter landsomfattende tilsyn med kommunenes helse- og omsorgstjenester til mennesker med utviklingshemning i 2016. Den påpeker at: tjenester til personer med utviklingshemning er lite individuelt tilpasset, tjenesteytere har svak kompetanse, brukermedvirkning er lite ivare tatt og at det er svikt i hvordan brukeres helseforhold blir fulgt opp.

Forskning viser at en av flere grunnleggende forutsetninger for å sikre tilgang på tjenester til personer med utviklingshemning, er kompetente fagpersoner som kan tolke og forstå den enkeltes symptomer, og iverksette tiltak. Forskning viser også at når ansatte tilrettelegger tjenestene ut fra kompetanse om og innsikt i utviklingshemning, reduseres utfordrende atferd, og dermed bruken av tvang og makt.

1.5 Styringsdokumenter

Dette er dokumenter som er styrende for fagfeltet utviklingshemning og aldring. Lovverk er ikke tatt med i denne oversikten.

- IS-1201 (2004) Kvalitet i pleie og omsorgstjenesten
- Slik har jeg det i dag - Rapport om levekår for mennesker med utviklingshemning BUFDIR (2013)
- Meld. St 10 (2012-2013). God kvalitet – trygge tjenester – Kvalitet og pasientsikkerhet i helse- og omsorgstjenester
- Meld. St. 29 (2012-2013). Morgendagens omsorg. Helse- og omsorgsdepartementet, 2013
- Meld. St. 45 (2012-2013) Frihet og likeverd - om mennesker med utviklingshemning
- IS-10-2015 Rettssikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemning
- IS-8-2015 Rundskriv Pasient og brukerrettighetsloven
- NOU 2016:17, På lik linje – Åtte løft for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemning.
- Det gjelder livet, rapport fra helsetilsynet 4/2017

- Helsedirektoratet (2017). Veileder til forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten
- Meld. St 15 (2017-2018). Leve hele livet – En kvalitetsreform for eldre. Helse- og omsorgsdepartementet, 2018
- Omsorg 2020 Regjeringens plan for omsorgsfeltet 2015-2020
- Nasjonal retningslinje for demens. Helsedirektoratet
- Kompetanseløft 2020, Helsedirektoratet, 2017
- Demensplan 2025, Helse og omsorgsdepartementet
- Helsedirektoratet (2021). Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming.
- Meld. St. 8 (2022-2023). Menneskerettar for personar med utviklingshemming-Det handlar om å bli høyrte og sett.
- Meld. St. 24 (2022–2023) Fellesskap og meistring — Bu trygt heime

2.0 Mål og læringsutbytte

Fagskoleutdanningen i Utviklingshemning, miljøarbeid og aldring har som overordnet mål å utdanne reflekterte yrkesutøvere, med høy yrkesetisk forståelse som tar initiativ til å planlegge, organisere og iverksette tiltak i samarbeid med tjenesteytere, brukere/pasienter og pårørende. Fagskoleutdanningene skal sikre den enkeltes, samfunnets og arbeidslivets behov for ny kompetanse i tråd med nye oppgaver og utfordringer innen helse-, oppvekst- og sosialsektoren.

2.1 Læringsutbytte etter fullført utdanning

Etter fullført utdanning skal kandidaten ha kunnskap om utviklingshemning og aldring, og ved hjelp av verktøy, metoder og tilnæringsmåter være i stand til å implementere og sette ut i livet ny kunnskap.

Beskrivelsen av læringsutbyttene er inndelt i kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse.

De er utformet ut ifra det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket, på fagskolenivå 5.1. De finnes på overordnet nivå og på emnenivå.

Kategoriene kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse beskrives som:

Kunnskap	Ferdigheter	Generell kompetanse
Kunnskaper er: forståelse av teorier, fakta, begreper, prinsipper, prosedyrer innenfor fag, fagområde og/eller yrker.	Ferdigheter er: evne til å løse problemer og oppgaver. Det er ulike typer ferdigheter: kognitive, praktiske og evnen til kommunikasjon.	Generell kompetanse er: Evne til å anvende kunnskap og ferdigheter på en selvstendig måte i ulike situasjoner gjennom å vise samarbeidsevne, ansvarlighet, evne til refleksjon og kritisk tenking i studier og yrker.

Overordnede læringsutbyttebeskrivelser for studiet:

Kunnskap
<p>Kandidaten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om utviklingshemning, miljøarbeid og aldring hos eldre med utviklingshemning • har kunnskap om hvordan sykdom og skader gir seg til kjenne hos eldre med utviklingshemning og hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for omsorgsutøvelsen. • har innsikt i lovverk for helse- og omsorgssektoren, samt i nasjonale anbefalinger og retningslinjer for arbeid med, og kvalitet på, helsetjenester til eldre med utviklingshemning • har kunnskap om tjenestetilbudet til eldre med utviklingshemning og kjennskap til ansvar og oppgaver for aktuelle aktører og samarbeidsparter • kan oppdatere og reflektere over sin yrkesfaglige kompetanse innen utviklingshemning, aldring og miljøarbeid. • forstår hva kvalitet og kompetanse i helsetjenestene betyr for den eldre med utviklingshemning, de pårørende og samfunnet
Ferdigheter
<p>Kandidaten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om utviklingshemning, miljøarbeid og aldring til å identifisere ressurser og behov, sette mål, iverksette og evaluere tiltak innenfor eget kompetanse- og ansvarsområde • kan anvende kunnskap om eldre med utviklingshemning til å kunne observere, kartlegge, vurdere og handle ved endring i helsetilstand og atferd • kan anvende relevante verktøy, teknikker, kommunikasjonsformer og metoder i arbeid med eldre personer med utviklingshemning og andre aktører • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for problemstillinger knyttet til arbeid eldre personer med utviklingshemning • kan kartlegge situasjoner hos eldre med utviklingshemning og identifisere faglige, juridiske og etiske problemstillinger, samt vurdere behov for å tiltak
Generell kompetanse
<p>Kandidaten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for faglige og etiske prinsipper i arbeid med eldre personer med utviklingshemning • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved å ivareta brukermedvirkning, personens integritet, og faglig forsvarlighet • kan innenfor eget kompetanse- og ansvarsområde utføre miljøarbeid etter individuelle behov hos eldre med utviklingshemning, i tråd med prinsippene for personsentrert omsorg • kan bygge relasjoner med relevante samarbeidsparter om tjenestetilbudet til eldre personer med utviklingshemning • kan bidra til å utvikle arbeidsmetoder og tjenester til eldre med utviklingshemning, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon på arbeidsplassen

3.0 Opptakskrav

For opptak på grunnlag av formell kompetanse kreves enten

- a) fullført og bestått videregående opplæring innen helse- og oppvekstfag, med fagbrev som helsefagarbeider eller omsorgsarbeider, eller
- b) vitnemål for yrkeskompetanse som hjelpepleier eller aktivitør.

Søkere med utenlandsk fag- eller yrkesopplæring kan gis opptak på grunnlag av formell kompetanse dersom opplæringen er godkjent som sidestilt med norsk vitnemål og fagbrev.

3.1 Realkompetansevurdering

Søkere som ikke oppfyller de formelle opptakskravene, og som er 23 år eller eldre i opptaksåret, kan tas opp på grunnlag av tilsvarende realkompetanse. Søkeren må kunne dokumentere relevant yrkeserfaring og relevant kompetanse tilsvarende VG 3-nivå i yrkesfaglige opplæringsprogram som oppfyller det formelle kriteriet etter første ledd, tilsvarende nivå 4 i Nasjonalt rammeverk for livslang læring.

4.0 Pedagogisk grunnsyn

Fagskolen Aldring og helse bygger på et helhetlig menneskesyn og humanistiske verdier, som likeverd, respekt, mot, nestekjærlighet, lojalitet og ansvarlighet.

Studiet er tilrettelagt etter voksenpedagogiske prinsipper, med utgangspunkt i studentaktive læringsformer. Fagskolens pedagogiske grunnsyn kan best karakteriseres som en konstruktivistisk tilnærming til læring. Studentene skal ikke passivt motta informasjon, men konstruere sin kunnskap ved å tolke, forstå og knytte informasjonen opp mot det de kan fra før. På denne måten vil studentenes teoretiske kunnskap kunne komme i spill med deres praktiske yrkeserfaring. Læring både som en kollektiv og individuell prosess er grunnleggende i dette læringsperspektivet. Gjennom faglige samtaler og diskusjoner i fysiske samlinger, på læringsplattform og i nettmøter, deles og brynes kunnskap både fra teori og praksis.

Metodene veksler mellom å skrive, lese, samtale og å utføre praktiske handlinger, der refleksjonsarbeid er bindeleddet mellom teoretisk og erfaringsbasert kunnskap. Det er viktig for å skape forståelse og mening. Den ytre dialogen (samtalen med andre medstudenter/lærer) er viktig for å få i gang en indre dialog (individuell tolkning, refleksjon og konstruksjon) med læringsstoffet. Mye av kommunikasjonen vil på grunn av teknologien være asynkron. I denne

sammenheng anses det som en fordel fordi det vil gi mer tid til refleksjon og kan være en god kommunikasjonsform for de som er mindre verbale i en muntlig sammenheng.

I et nasjonalt studietilbud er IKT et viktig verktøy for samspill studentene imellom, og mellom studenter og lærere. Det muliggjør kunnskaps-, erfarings- og meningsutveksling mellom studentene og lærere, til tross for geografiske avstander. Det benyttes digitale verktøy og pedagogiske metoder for å utvikle de muntlige dialogene på nett.

Skriftspråket brukes aktivt som et ledd i den faglige bevisstgjøringen, noe som også kan ha andre positive sideeffekter som for eksempel i pasientdokumentasjon på arbeidsplassen. Ved at studentene bruker IKT – verktøyet som en del av utdanningen, tilegner de seg IKT - kunnskap og utvikler verdifull kompetanse i bruk av verktøyet som også vil kunne komme eget arbeidssted til gode.

5.0 Undervisnings- og arbeidsformer

Utdanningen bygger på en fleksibel læringsform. Flexibilitet i denne sammenhengen er muligheten til å gjennomføre studiet med begrenset krav til fysisk oppmøte for undervisning i klasserom. De ulike undervisningsformene og arbeidsmetodene skal fremme studentenes individuelle lærings- og arbeidsprosesser og gi dem forutsigbarhet og mulighet for å planlegge langsiktig. Utdanningen har derfor rammer som både tar hensyn til et individuelt tilpasset studieopplegg og som sikrer progresjon i studiet.

Arbeidsformen baserer seg på «omvendt undervisning» og «Blended Learning». Det vil bli benyttet en kombinasjon av ulike læringsaktiviteter: forelesning (preprodusert og direkte), e-læring, veiledning, muntlig fremlegg, faglige diskusjoner og selvstudium. Studiekravene vil bestå av diskusjonsforum, quiz, skriftlige innleveringer, og innleveringer av lyd- og bildefiler.

5.1 Kontakt og oppfølging av studenter

Kontakt med og oppfølging av studenter foregår i hovedsak på læringsplattform, i nettmøter eller pr. telefon. Studenten kan henvende seg til lærer og lærer vil svare på henvendelsen innen kl. 15.30 påfølgende virkedag. I praksis følges studenten opp av både lærer og praksiskontakt.

5.2 Krav til teknologi og dataferdigheter

For å kunne gjennomføre må studenten ha grunnleggende ferdigheter innen tekstbehandling og tilgang til datamaskin, samt internettilgang. Deler av undervisningsprogrammet vil kreve at datamaskinen har et tekstbehandlingsprogram tilsvarende Microsoft Word, og mulighet til å spille av lydfiler og film via nettet.

5.3 Læringsplattform

Utdanningen bruker Canvas som læringsplattform. Det er en lærings- og møteplass for studenter og lærere. Læringsplattformen gir studentene tilgang til planer og studiekraft, kontakt med medstudenter og lærere og den er en arena for å delta på virtuelle fellesaktiviteter. Den gir tilgang til læringsmateriell, filmsekvenser, forelesninger, diskusjonsforum, tester, lenker og lignende. I diskusjonsforum skal studentene blant annet drøfte aktuelle problemstillinger med medstudenter og lærere. Innleveringer, tilbakemeldinger og karakterer skjer via læringsplattformen.

5.4 Samlinger for heldigitalt tilbud

Samlingene er på nett og gjennomføres etter oppsatt plan. De består av muntlige fremlegg, faglig diskusjoner, forelesning, veiledning på oppgaver, praksismøter og praktisk informasjon. Nettsamlingene er obligatoriske.

5.5 Samlinger for nett- og samlingsbasert tilbud

Samlingene gjennomføres som fysiske samlinger og nettsamlinger. Alle typer samlinger er obligatoriske.

5.5.1 Fysiske samlinger

Det gjennomføres fire obligatoriske fysiske samlinger med varighet på 3-5 dager for det nett- og samlingsbaserte utdanningstilbudet.

5.5.2 Nettsamlinger

Samlingene på nett gjennomføres etter oppsatt plan. De består av muntlige fremlegg, faglig diskusjoner, forelesning, veiledning på oppgaver, praksismøter og praktisk informasjon. Samlingene vil ha ulik varighet, avhengig av innhold og formål.

5.6 Praksis

Praksis er en obligatorisk del av studietiden og en viktig læringsarena for å oppnå utdanningens læringsutbytte. Praksis gjennomføres i virksomheter som gir tjenester til voksne og eldre personer med utviklingshemning. For studenter som har sitt daglige arbeid innen fagfeltet er det høyst aktuelt å bruke egen arbeidsplass. Skolen har utarbeidet en samarbeidsavtale mellom skole og arbeidssted som skal sikre kontakt med praksisfeltet og bidra til utvikling av fagskolen som en praksisnær utdanning.

Studenten gjennomfører obligatoriske studiekraft i praksis. Det siste studiekraftet er avsluttende eksamen for utdanningen. Studenten beskriver, reflekterer og diskuterer oppgaver gjennomført i praksis som skriftlige innleveringer.

Studieledelsen gir skriftlig og muntlig informasjon til praksisstedet om innhold og rammer for praksis og studiekravene som skal gjennomføres. Det tydeliggjøres mål og tema for studiekravene, samt studentens, skolens og praksisstedets ansvar i planlegging og gjennomføring av studiekravene. Dette er beskrevet i *Avtale om gjennomføring av praksis*. Pedagogisk oppfølging sikres ved at fagskolens studieledere har undervisnings-, veilednings- og evalueringsansvar både for studiekravene og annet studie- og praksisrelatert arbeid. I tillegg oppnevnes en praksiskontakt som skal ha kompetanse på fagskolenivå eller høyere innen fagfeltet. Dette er beskrevet i dokumentet *Organisering av praksis - ansvar og oppfølging*. Skjema *Vurdering av praksis* brukes som evalueringsverktøy.

Der studenten gjennomfører praksis på egen arbeidsplass, må følgende kvalitetskrav være innfridd: Studenten må dokumentere og ha et arbeidsforhold innen tjenestetilbud til voksne og/eller eldre personer med utviklingshemning. Det kreves arbeidsgivers tillatelse til at arbeidsstedet kan være praksisarena under utdanningen. Det må bekreftes at studenten innehar en stillingsstørrelse på minst 50 %. *Studentavtale og Avtale om gjennomføring av praksis* sikrer at disse forholdene blir ivaretatt.

Skolen har ansvar for å sikre at studentene har egnede praksisplasser og for å skaffe praksisplass til de studentene som ikke skal gjennomføre praksis på egen arbeidsplass.

Praksis er beregnet til 15 % av samlet studietid. Det utgjør 230 timer og krediteres med 10 studiepoeng som fordeles gjennom hele studieperioden.

5.7 Pensum

Samlet omfang av pensumlitteratur og elektronisk læremateriell for de fem emnene i studiet er ca. 2000 sider fagstoff, i tillegg er det selvvalgt litteratur. Dokumentet Bokliste gir oversikt over lærebøker som benyttes i utdanningen. Pensum blir revidert årlig. Studieledere og bibliotekarene ved Nasjonalt senter for aldring og helse vil bistå studentene med å skaffe tilveie pensumlitteratur og selvvalgt litteratur.

6.0 Vurdering

Vurdering av studenten og dokumentasjon på fullført utdanning vil skje i henhold til Lov om fagskoleutdanning kapitel 4 og 5, og skal bidra til å sikre det faglige nivået ved utdanningen. Det er utarbeidet læringsutbyttebeskrivelser og vurderingskriterier for studiekravene og eksamen, i tråd med Lov om høyere yrkesfaglig utdanning (2018).

Fagskolen benytter mappevurdering, praksis og hjemmeeksamen som vurderingsgrunnlag.

6.1 Mappevurdering

Mappevurdering er en vurderingsform der endelig karakter fastsettes på grunnlag av ett eller flere studiekraav som utføres i løpet av den tiden emnet pågår. Studiekraavene innen et emne blir vurdert fortløpende og det gis framovermeldinger muntlig (video) eller skriftlig. Studiekraavene varierer i tema, form, nivå og omfang, og relateres både til teori og til yrkesutøvelse på studentens arbeidsplass og studentaktivitet i læringsgrupper. Alle studiekraav er obligatoriske, må være bestått og gjennomført i kronologisk rekkefølge etter angitte tidsfrister.

Det gis en sluttvurdering i hvert emne med bestått/ikke bestått. Vurderingsuttrykket «bestått–ikke bestått» er et selvstendig vurderingsuttrykk uten sammenheng med den graderte karakterskalaen A–F.

6.2 Vurdering av praksis

Praksis vurderes på egne skjemaer. Læringsutbytte, knyttet til de ulike studiekraavene i praksis er vurderingsgrunnlaget og vurderes til bestått/ ikke bestått.

6.3 Eksamen

Emne 6 er studiets eksamen. Den er en praktisk- og skriftlig eksamen over 12 uker der den skriftlige delen er en hjemmeeksamen og vurderes etter en gradert karakterskala fra A-F. Den praktiske delen vurderes til bestått / ikke bestått. Innhold, formelle krav, vurderingskriterier og veiledning for eksamensoppgaven utarbeides i fagskolens retningslinjer for eksamen.

Symbol	Betegnelse	Generell beskrivelse av vurderingskriterier
A	Fremragende	Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Studenten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet.
B	Meget god	Meget god prestasjon. Studenten viser meget god vurderingsevne og selvstendighet.
C	God	Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Studenten viser god vurderingsevne og selvstendighet på de viktigste områdene.
D	Nokså god	En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Studenten viser en viss grad av vurderingsevne og selvstendighet.

E	Tilstrekkelig	Prestasjonen tilfredsstillende minimumskravene, men heller ikke mer. Studenten viser liten vurderingsevne og selvstendighet.
F	Ikke bestått	Prestasjon som ikke tilfredsstillende de faglige minimumskravene. Studenten viser både manglende vurderingsevne og selvstendighet.

7.0 Vitnemål

Studenten vil etter avsluttende eksamen få vitnemål og karakterutskrift. På karakterutskriften vil det fremgå tema og karakter for hvert emne. Oppnådde studiepoeng blir påført vitnemål og karakterutskrift. Ett års utdanning utgjør 60 studiepoeng og gir graden fagskolegrad.

Studenter som tidligere har gjennomført og bestått likeverdig og kompetansegivende emne, kan vurderes med tanke på godskriving og fritak.

Til vurdering av eksamen benyttes det to sensorer, hvorav en ekstern.

Dersom en student ikke gjennomfører hele studieløpet vil studenten etter avsluttet utdanning få en karakterutskrift der det vil fremgå læringsutbytte, antall studiepoeng og karakter for de gjennomførte emner.

Det utstedes karakterutskrift for gjennomførte enkeltemner.

8.0 Organisering, innhold og læringsutbytte

8.1 Studiets organisering

Studiet er organisert som et deltidsstudium over to år (tilsvarende ett år fulltid) og gir 60 studiepoeng. Studiet er inndelt i seks emner. Utdanningen gjennomføres som en kombinasjon av fjernundervisning, samlinger (fysisk og/eller nett) og selvstudium.

Arbeidsmengde: Studiets totale arbeidsmengde er beregnet til 1500 timer, derav 300 timer til undervisning/veiledning og 1200 timer til egenarbeid/praksis. Praksis foregår jevnlig gjennom hele studieløpet og er beregnet til 230 timer og 10 studiepoeng. Tabellen viser navn på emner, varighet, studiepoeng, praksis og forventet arbeidsmengde

År		Varighet- uker	Studie- poeng	Praksis** timer	Arbeidsmengde- timer
1	Emne 1 Etikk, samhandling og kommunikasjon	12	9		240
	Emne 2 Utviklingshemning og aldring	12	9		240
	Emne 3 Utviklingshemning og aldersrelaterte sykdommer	16	12 (1)	10 timer	300
2	Emne 4 Miljøbehandling for eldre med utviklingshemning	18	12 (4)	105 timer	300
	Emne 5 Organisering, system og ledelse	7	6 (1)	10 timer	120
	Emne 6 Fordypningsarbeid/eksamen	15	12 (4)	105 timer	300
		80	60 (10)	230 timer	1500

*Tallet i parentes angir hvor mange av studiepoengene som er praksis

** Praksis er definert som perioder der studenten arbeider med praksisoppgaver på arbeidsplassen. Studenter som ikke bruker egen arbeidsplass, må være på avtalt praksisplass i denne perioden i 100 % stilling.

9.0 Emne 1: Etikk, samhandling og kommunikasjon

Emne 1 inneholder temaer som er sentrale i helsegrunnutdanningene og for alle som er ansatt i helse- og omsorgssektoren; etikk, kommunikasjon, psykologi, sosiologi og stats- og kommunalkunnskap. Verdigrunnlaget personsentrert omsorg introduseres. Denne referanserammen skal danne basis for utvikling av felles holdninger og ferdigheter.

Temaene eksemplifiseres og konkretiseres med forhold fra praksis og med relevans for utviklingshemning og aldring, der det er mulig. Emne 1 er tilsvarende de ettårige fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfag.

9.1 Læringsutbytte etter fullført emne 1

Kunnskap
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om etiske teorier og prinsipper, yrkesetikk og etisk refleksjon • har kunnskap om gruppeprosesser og konflikthåndtering • har kunnskap om mangfold, migrasjonshelse, ulike kulturer og urfolk • har innsikt i lover og forskrifter som regulerer rettigheter, ansvar, plikter og kvaliteten på tjenestetilbudet i helsesektoren • har kjennskap til begreper innen sosiologi og psykologi knyttet til enkeltindividet og sosialt nettverk • kan oppdatere sin kunnskap om kvalitetsutvikling og forbedringsarbeid i helsetjenesten • forstår hva kompetanse innen relasjonsbygging, profesjonell kommunikasjon og samhandling i helsetjenesten betyr for tjenestemottakere, pårørende og samfunnet
Ferdigheter
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om etiske teorier og yrkesetikk som grunnlag for refleksjon rundt praktiske problemstillinger • kan anvende kunnskap om kvalitetsutvikling og forbedringsarbeid til å identifisere behov for kvalitetsforbedring knyttet til arbeid i helsetjenesten • kan anvende teknikker og verktøy for å fremme relasjonsbygging og samhandling med tjenestemottakere, pårørende og kollegaer • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for problemstillinger knyttet til arbeid i helsetjenesten • kan kartlegge situasjoner og identifisere faglige problemstillinger og behov for iverksetting av tiltak knyttet til mangfold, migrasjonshelse, ulike kulturer og urfolk.
Generell kompetanse
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk gjennom refleksjon over egen yrkesutøvelse, samt gjennom kommunikasjon og samhandling med tjenestemottaker, pårørende og samarbeidspartnere • kan kommunisere og samhandle med tjenestemottakere for å ivareta deres individuelle behov, i tråd med brukermedvirkning og helhetlig menneskesyn

- kan bygge relasjoner med kolleger, tjenestemottakere, pårørende og samarbeidspartnere
- kan bidra til å utvikle arbeidsmetoder og tjenester til tjenestemottakere, gjennom kunnskapsdeling og refleksjon på arbeidsplassen.

9.2 Sentrale tema i emne 1

Kommunikasjon og samhandling

- Brukerperspektivet
- Relasjonskompetanse og relasjonsbygging
- Profesjonell kommunikasjon
- Gruppeprosess og konflikthåndtering

Etikk

- Helhetlig menneskesyn
- Ethiske teorier og prinsipper
- Etisk refleksjon

Lovverk og kvalitetsarbeid

- Relevante lover, forskrifter og offentlige dokumenter som regulerer helse- og omsorgssektorens virkeområde
- Kvalitetsutvikling og forbedringsarbeid

Sosiologi og psykologi

- Utviklingspsykologi
- Livskvalitet og mestring
- Sorg- og kriseteori
- Sosiale roller og nettverk
- Migrasjonshelse, kultur, mangfold og urfolk

10.0 Emne 2: Utviklingshemning og aldring

Emnet tar for seg normal aldring hos mennesker med utviklingshemning. Livsoverganger, identitet og selvbestemmelse, hvordan helse kan fremmes og sykdom forebygges, er sentralt.

10.1 Læringsutbytte etter fullført emne 2

Kunnskap

Studenten

- har kunnskap om utviklingshemning, vanlige diagnoser og syndromer
- har kunnskap om aldringsprosesser og perspektiver på aldring og livsløp

<ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om sårbarhet, funksjonsnedsettelse og tilleggsutfordringer hos personer med utviklingshemning • har kunnskap om ulike kommunikasjonsformer i møte med personer med utviklingshemning • har innsikt i aktuelle nasjonale anbefalinger, retningslinjer og sentrale dokumenter som bidrar til gode helse og omsorgstjenester • kan oppdatere sin kunnskap fra håndbøker, veiledere og retningslinjer på fagområder knyttet til eldre med utviklingshemning for å sikre høy kvalitet i tjenesteutøvelsen. • har forståelse for den historiske utviklingen av tjenestetilbudet til personer med utviklingshemning. • har forståelse for betydningen av helsefremmende og forebyggende arbeid for eldre med utviklingshemning.
Ferdigheter
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan anvende kunnskap om sårbarhet og funksjonsnedsettelse for å legge til rette for mestring og økt livskvalitet • Kan gi tilpasset helseinformasjon til personer med utviklingshemning • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for tjenestetilbudet til personer med utviklingshemning • Kan identifisere aktiviteter, forhold og rammefaktorer som er helsefremmende og forebyggende for eldre med utviklingshemning.
Generell kompetanse
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for hvordan aldringsprosessen påvirker personer med utviklingshemning. • har utviklet en etisk grunnholdning som gir seg uttrykk i en interesse for opplevelsen av aldring hos personer med utviklingshemning. • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved å legge til rette for helsefremmende og forebyggende arbeid for personer med utviklingshemning.

10.2 Sentrale tema i emne 2

- **Utviklingshemning, diagnoser og syndromer**
 - Kategorier og inndeling av utviklingshemning
 - Down Syndrom, Autisme, Cerebral Parese
 - Kommunikasjon og språkforståelse
 - Kognitive og funksjonelle ferdigheter
 - Sårbarhet, funksjonsnedsettelse og tilleggsutfordringer
- **Aldringsprosesser**
 - Normal aldring
 - Fysiologiske aldersforandringer
 - Perspektiver på aldring
- **Utviklingshemning i et samfunnsperspektiv**
 - Historisk utvikling
 - Brukermedvirkning, selvbestemmelse og empowerment

- **Utviklingshemning i et livsløpsperspektiv**
 - Livshistorie
 - Overganger
 - Opplevelse av aldring
 - Å bli pensjonist

- **Helsefremmende og forebyggende arbeid for eldre med utviklingshemning**
 - Fysisk, mental og åndelig aktivitet
 - Levevaner og livsstilssykdommer
 - Helsekompetanse, helseinformasjon og opplæring

11.0 Emne 3: Utviklingshemning og aldersrelaterte sykdommer

Emne 3 handler om aldersrelaterte sykdommer hos mennesker med utviklingshemning.

Miljøpersonalets rolle og ansvar i helseoppfølgingen er sentralt, blant annet med tanke på spesiell helserisiko forbundet med ulike tilstander og syndromer.

11.1 Læringsutbytte etter fullført emne 3

Kunnskap
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om den geriatrike pasienten og om sykdommer, skader og funksjonsnedsettelse. • har kunnskap om demens, hjerneorganiske lidelser og psykiske sykdommer hos eldre med utviklingshemning. • har kunnskap om hvordan aldringsprosesser, sykdom, skade og legemiddelbruk påvirker de psykologiske behov, kognitive og praktiske ferdigheter hos eldre med utviklingshemning. • kan oppdatere sin kunnskap fra håndbøker, veiledere og retningslinjer på beslektede fagområder som eldreomsorg, psykisk helse og demensomsorg for å sikre høy kvalitet i tjenesteutøvelsen.
Ferdigheter
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om geriatrike pasienten og om vanlige sykdommer, skader og funksjonsnedsettelse hos eldre med utviklingshemning til å foreta kartlegging og observasjon. • kan kartlegge og rapportere funksjonsfall og tegn på aldring hos eldre med utviklingshemning. • kan kartlegge smerte, søvn og ernæring hos eldre med utviklingshemning for å identifisere behov for tiltak.
Generell kompetanse
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for hvordan somatiske sykdommer og psykiske lidelser påvirker de funksjonelle og kognitive ferdighetene hos eldre med utviklingshemning.

- har forståelse for hvordan somatiske sykdommer og psykiske lidelser påvirker de psykologiske behovene hos eldre med utviklingshemning.
- har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at studenten ivaretar brukermedvirkning og personens integritet og opplevelse i kartleggingsarbeidet.
- kan samarbeide med kollegaer og pårørende i kartleggingsarbeidet innenfor eget kompetanse- og ansvarsområde.

11.2 Sentrale tema i emne 3

- **Den geriatrike pasienten med utviklingshemning**
 - Skrøpeligheit
 - Komorbiditet
 - Funksjonssvikt
 - Polyfarmasi
- **Aldersrelaterte sykdommer**
 - Somatiske sykdommer
 - Hjerneorganiske/nevrologiske lidelser
 - Psykiske sykdommer og atferdsforstyrrelser i eldre år
- **Kartlegging og observasjon**
 - Observasjons- og vurderingskompetanse
 - Risikovurdering
 - Kartleggingsverktøy
 - Funksjonsfall
 - Sykdom
 - Ernæring
 - Søvn
 - Smerte
 - Balanse og fall

12.0 Emne 4: Miljøbehandling for eldre med utviklingshemning

Emne 4 tar for seg teorier, prinsipper og metoder i miljøbehandling til mennesker med utviklingshemning i ulike livsfaser og situasjoner.

12.1 Læringsutbytte etter fullført emne 4

Kunnskap

Studenten

- har kunnskap om målrettet miljøarbeid og personsentrert omsorg for eldre med utviklingshemning i ulike livsfaser og situasjoner for å fremme mestring og livskvalitet.
- har kunnskap om betydningen av hverdagens gjøremål samt tilpassede aktiviteter som miljøarbeid for å stimulere fysisk og mental kapasitet hos eldre med utviklingshemning.

<ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om bruk av spesifikke miljøtiltak for eldre med utviklingshemning. • har kunnskap om veiledning og undervisning av brukere, pårørende og kollegaer. • har innsikt i regelverk som regulerer bruk av tvang for eldre med utviklingshemning. • forstår egen yrkesrolles betydning for kvalitet og kompetanse i helsetjenestene til eldre med utviklingshemning og andre aktører.
Ferdigheter
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende faglig kunnskap om utviklingshemning, miljøarbeid og aldring for å legge til rette for mestring og økt livskvalitet • kan anvende kunnskap om pasient- og brukerrettighetsloven og helse- og omsorgstjenesteloven for å gjennomføre tillitsskapende og forebyggende tiltak i arbeid med eldre med utviklingshemning. • kan anvende kunnskap om atferdsanalytiske metoder og personsentrert omsorg for å kartlegge, utarbeide og gjennomføre miljøtiltak i arbeid med eldre med utviklingshemning. • kan identifisere, kartlegge og reflektere over etiske utfordringer og dilemmaer i tjenestene til eldre med utviklingshemning, slik at utøvelsen fremmer tillit og om mulig unngår bruk av tvang og makt. • kan anvende ulike kommunikasjonsformer og teknikker i samarbeid med personer med utviklingshemning, pårørende, frivillige, kolleger og andre yrkesgrupper. • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for utøvelsen av målrettet miljøarbeid og personsentrert omsorg. • kan kartlegge situasjoner i møte med eldre med utviklingshemning, og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for å iverksette tiltak.
Generell kompetanse
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at alle miljøtiltak ivaretar brukermedvirkning, personens integritet og faglig forsvarlighet. • kan utføre miljøtiltak til eldre med utviklingshemning, gjennom flere livsfaser, ved å kartlegge, identifisere, planlegge, utforme, iverksette og evaluere. • kan utføre individuell omsorg som tar utgangspunkt i pasientens perspektiv og grad av sårbarhet • kan bygge relasjoner og samarbeide med brukere, kollegaer, pårørende, frivillige og andre faggrupper for å tilrettelegge individuelle miljøtiltak som fremmer økt mestring, trivsel og velvære. • kan utvikle miljøtiltak på egen arbeidsplass i samarbeid med brukere, kollegaer, pårørende, frivillige og andre faggrupper.

12.2 Sentrale tema i emne 4

- **Miljøarbeid og miljøbehandling**
 - Grunnleggende prinsipper i miljøarbeid
 - Modeller og metoder i miljøarbeid
 - Positiv Atferdsstøtte (PAS)
 - Atferdsanalytiske metoder
 - Faktorer som påvirker miljøbehandling
 - Aktivitet og beskjeftigelse
 - Universell utforming og fysisk tilrettelegging av miljø

- Omsorg ved livets slutt
- Tillitsskapende- og forebyggende arbeid
- **Kommunikasjon**
 - Kommunikasjonsteknikker
 - Tilrettelegging av kommunikasjon

13.0 Emne 5: Organisering, system og ledelse

Emne 5 har et overordnet perspektiv på tjenestetilbudet til mennesker med utviklingshemning, på nettverkets betydning, samarbeid med pårørende og undervisning, veiledning og kompetanseheving.

13.1 Læringsutbytte etter fullført emne 5

Kunnskap
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om tverrfaglig og flerfaglig samarbeid, om saksbehandling og om koordinering av tjenestetilbud. • har kunnskap om pårørende, pårørendes roller og situasjon. • har kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper. • innsikt i lover og forskrifter som omhandler individuell plan, journalføring og kvalitetsarbeid • har kunnskap om utviklingsarbeid og kunnskapsbasert praksis. • kan oppdatere sin kunnskap om nasjonale planer, utviklingsprosjekter og innovasjon i helse- og omsorgssektoren. • forstår at et velfungerende tjenestetilbud bidrar til verdiskapning i samfunnet. • forstår at innovasjon i tjenestene og bruk av velferdsteknologi bidrar til verdiskapning i samfunnet.
Ferdigheter
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper til å informere og veilede brukere, pårørende, frivillige og kollegaer. • kan anvende kunnskap om medarbeiderskap og organisasjonskultur til å identifisere behov for tiltak som bidrar til et godt arbeidsmiljø.
Generell kompetanse
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeid om tjenestetilbud i helse- og omsorgssektoren. • kan bygge relasjoner med brukere og pårørende basert på likeverdighet og respekt for å fremme en opplevelse av trygghet og tillitt til tjenestetilbudet. • kan utvikle arbeidsmetoder og tjenestetilbud på arbeidsplassen, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon.

13.2 Sentrale tema i emne 5

- **Organisering og samhandling**
 - Aktører i tjenestetilbudet
 - Tverrfaglig- og flerfaglig samarbeid
 - Organisasjonskultur

- **Veiledning og undervisning**
 - Rammer for veiledning og undervisning
 - Metoder i veiledning og undervisning

- **Samarbeid med pårørende og verge**
 - Samarbeid med pårørendes organisasjoner
 - Pårørendes dobbeltrolle som pårørende og verge
 - Vergeordningen, forventninger, samarbeid og rutiner

14.0 Emne 6: Fordypningsarbeid / Eksamen

Emne 6 er eksamensperioden med fokus på miljøbehandling i praksis til eldre personer med utviklingshemning. Eksamen består av å planlegge og gjennomføre et miljøtiltak i praksis som deretter beskrives og evalueres i et skriftlig individuelt arbeid.

14.1 Læringsutbytte etter fullført emne 6

Kunnskap
Kandidaten <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om utviklingshemning, miljøarbeid og aldring hos eldre med utviklingshemning • har kunnskap om hvordan sykdom og skader gir seg til kjenne hos eldre med utviklingshemning og hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for omsorgsutøvelsen. • har innsikt i lovverk for helse- og omsorgssektoren, samt i nasjonale anbefalinger og retningslinjer for arbeid med, og kvalitet på, helsetjenester til eldre med utviklingshemning • har kunnskap om tjenestetilbudet til eldre med utviklingshemning og kjennskap til ansvar og oppgaver for aktuelle aktører og samarbeidsparter • kan oppdatere og reflektere over sin yrkesfaglige kompetanse innen utviklingshemning, aldring og miljøarbeid. • forstår hva kvalitet og kompetanse i helsetjenestene betyr for den eldre med utviklingshemning, de pårørende og samfunnet.
Ferdigheter
Kandidaten

<ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om utviklingshemning, miljøarbeid og aldring til å identifisere ressurser og behov, sette mål, iverksette og evaluere tiltak innenfor eget kompetanse- og ansvarsområde • kan anvende kunnskap om eldre med utviklingshemning til å kunne observere, kartlegge, vurdere og handle ved endring i helsetilstand og atferd • kan anvende relevante verktøy, teknikker, kommunikasjonsformer og metoder i arbeid med eldre personer med utviklingshemning og andre aktører • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for problemstillinger knyttet til arbeid eldre personer med utviklingshemning • kan kartlegge situasjoner hos eldre med utviklingshemning og identifisere faglige, juridiske og etiske problemstillinger, samt vurdere behov for å tiltak.
Generell kompetanse
<p>Kandidaten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for faglige og etiske prinsipper i arbeid med eldre personer med utviklingshemning • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved å ivareta brukermedvirkning, personens integritet, og faglig forsvarlighet • kan innenfor eget kompetanse- og ansvarsområde utføre miljøarbeid etter individuelle behov hos eldre med utviklingshemning, i tråd med prinsippene for personsentrert omsorg • kan bygge relasjoner med relevante samarbeidsparter om tjenestetilbudet til eldre personer med utviklingshemning • kan bidra til å utvikle arbeidsmetoder og tjenester til eldre med utviklingshemning, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon på arbeidsplassen.

15.0 Praksis - læringsutbytte

Praksis fordeler seg jevnt gjennom hele studieløpet, jamfør tabell om studiets organisering på side 16. Læringsutbyttene er beskrevet som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse. Praksis gjennomføres normalt på egen arbeidsplass.

1. Praksis Emne 3
<p>Kunnskap:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Studenten har kunnskap om og kjenner igjen tegn på aldring og aldersrelaterte sykdommer. <p>Ferdighet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Studenten kan bruke verktøy for å kartlegge tidlig tegn på aldring. <p>Generell kompetanse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Studenten kjenner sin rolle og har fått erfaring i å samarbeide med andre faggrupper.
2. Praksis Emne 4
<p>Kunnskap:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Studenten har kunnskap og identifiserer situasjoner som kan utløse bruk av tvang og makt. <p>Ferdighet:</p>

- Studenten iverksetter tillitsskapende tiltak for å ivareta autonomi og forebygge tvang og makt.

Generell kompetanse:

- Studenten er bevisst sitt ansvar for og rolle i tillitsskapende arbeid og bidrar til refleksjon rundt bruk av tvang.

3. Praksis Emne 5

Kunnskap:

- Studenten har kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper.

Ferdighet:

- Studenten kan anvende kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper til å informere og veilede brukere, pårørende, frivillige og kollegaer.

Generell kompetanse:

- Studenten kan utvikle arbeidsmetoder og tjenestetilbud på arbeidsplassen, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon.

4. Praksis Emne 6

Kunnskap:

- Studenten har kunnskap om og identifiserer ressurser, behov, symptomer og atferd som skal ligge til grunn for miljøbehandlingstiltak.

Ferdighet:

- Studenten kan planlegge, gjennomføre og evaluere miljøbehandlingstiltak på bakgrunn av individuelle ressurser og behov hos eldre personen med utviklingshemning.

Generell kompetanse:

- Studenten ser betydningen av miljøbehandling og er bevisst sin egen rolle i dette arbeidet.